

Ledaren

Ekonomiska samfundet 125 år – debatt med stöd av fakta och forskning

Det hände mycket i världen år 1894. Anarkistiska terroråd chockade London och Paris. Japan inledde ett krig mot Kina. Frankrike och Ryssland, till vilket lilla Finland hörde, ratifierade sin militärpakt som var riktad mot den tyskledda trippelalliansen.

Årets största politiska händelse i Finland var att kejsaren Alexander III dog. Hans efterträdare Nikolaj II utgav ett manifest i vilket han befäste Finlands gällande lagar och ställning – men mycket tuffare tider för Finlands autonomi var på väg.

Världsekonomin drabbades av protester och strejker, speciellt i USA. Stora förändringar låg i tiden: Nya Zeeland blev det första landet som introducerade minimilön för alla arbetstagare och i Finland grundades vårt första fackförbund, Typografernes förening i Helsingfors. Några år senare lyckades föreningen avtala med förlagen om enhetliga lönestandarder. Det blev Finlands första kollektivavtal.

Världen över grundade man organisationer vars syften återspeglade den nya tidsandan. De ersatte gamla tiders religiöst och feodalt orienterade strukturer. De flesta av de nya sammanslutningarna blev relativt kortvariga, men en del har klarat sig till våra dagar. Av årskullen 1894 finns till exempel fotbollsklubben Manchester City, Internationel-

la olympiska kommittén och givetvis Ekonomiska Samfundet i Finland kvar.

Tiden präglades av teknologisk optimism samt tekniska och kommersiella innovationer. Film, alltså levande bilder, patenterades, Coca-Cola på flaska introducerades på marknaden, den första elektriska telefonväxeln togs i bruk och storsatsningen Tower Bridge öppnades för trafik i London.

Många av de dåtida diskussionsämnena känns aktuella även idag. Professor J.V. Tallqvist, en intellektuell ledare för Ekonomiska samfundet, hade disputerat om problemet med sjunkande nativitet och behandlade i sina senare skrifter bland annat krediternas ekonomiska natur, prisvolatilitet och valutakurser.

Då som nu diskuterades också protektionism och tullar. Det här numret av Tidskriften tar upp moderna former av protektionism i handelsrelationerna mellan EU, Finland och Kina. Ekonomiska samfundets position har varit på den fria handelns sida. Mer om ekonomisk debatt under Ekonomiska samfundets första decennier kan vi läsa i Susanna Fellmans artikel ”Från krig och kris till upphämtning: EST som forum för debatt 1914–1923”.

En hälsovårdsreform var också aktuell. Senaten tillsatte en kommitté för att uppdatera, komplettera och förnya hälsovårdsförord-

Ari Kaaro
är ordförande i
Ekonomiska samfundet.

ningen med speciellt fokus på hur man skulle ordna med tillräckligt med läkare på landsbygden.

Den vegetariska kosthållningen fick ett genombrott i Finland 1984 när Helene Seiling publicerade sitt verk *Kortfattad vegetariansk kokbok: Jemte en inledande af-handling om vegetarianismen af Max Seiling*. Det verkar ha funnits en social beställning, för boken sålde bra och väckte debatt. Hufvudstadsbladet skrev så här:

Från att vegetarismen för få år sedan härstädes ännu var så godt som okänd, har densamma under de senaste åren begynt i vår hufvudstad vinna den ena anhängare efter den andra. Till många tiotal uppgå redan vegetarianernas antal härstades.

Diskussionen om de många nya fenomenen i samhället och ekonomin gick livligt till både inom föreningar och i offentligheten, ofta på tidningarnas insändarspalter. Ibland var tongångarna rätt så likartade med vad man hittar på sociala medier idag. Vegetarianismens framfart kommenterades till exempel så här i en insändare i Åbo Underrättelser:

Jag har sett personer, med tragiskt allvar och komisk exaltation tugga på sin persiljeqvist och sina råa kålblad och mena, att detta vore vägen till hälsa, lycka och glädje. Detta var för något år sedan. Nu konstatera de emellertid med snopen uppsyn, att denna diet icke bär sig i längden, emedan nerver och krafter taga skada.

Ekonomiska samfundet har varit en ivrig deltagare i aktuell debatt, både i tidskriften och på diskussionsmöten, och har alltid strä-

var efter att hitta synpunkter som baserar sig på forskning och fakta.

Artikeln om artificiell intelligens och immaterialrätt är ett bra exempel på ett juridisktekniskt tema som blev en del av vårt moderna samhälle under 1800-talet. De första moderna patentlagarna stiftades i USA och Frankrike redan i slutet av 1700-talet. I Finland beviljades en typ av patent, ensamrätt att tillverka en ”blåsmaschin af jern”, redan 1842 av självaste senaten, med stöd av Manufakturdirektionens utlåtande.

År 1894 avvisade ständslantdagen ett ryskt förslag om hur patenttvister skulle avgöras. Det dröjde till 1898 innan Finland fick sin första patentlag. Därefter har diskussionen om patentlagstiftningen ständigt återkommit i nya former när ekonomin blivit allt mer global och teknikens utveckling lyft fram nya utmaningar.

Naturligtvis dyker det också upp helt ny tematik. Bidraget om hur den cirkulära ekonomins logistik fungerar belyser en ofta bortglömd del av strävan efter hållbara produktions- och distributionsformer. Ett tangerande tema är hur logistikspekten av mindre katastrofer hanteras på lokalnivå.

Med stolthet och glädje tar jag tillfället att gratulera chefredaktören, redaktionsrådet och alla skribenter i detta nummer av Ekonomiska Samfundets Tidskrift, som också markerar Samfundets 125-årsjubileumsår. Tidskriften tar på ett ypperligt sätt vara på Samfundets intellektuella tradition samtidigt som tematiken lever med tiden.